

Magistr təhsilinə marağ niyə azalıb?

Gənclər təhsilin bu pilləsində yeni praktiki biliklər qazanmadıqlarından şikayətlənirlər

"Magistraturaya daxil olanda öz ixtisasımla bağlı yeni biliklər qazanacağımı düşünürdüm. Amma ilk dərstdən məlum oldu ki, elə bakalavr mərhələsində imtahan verdiyimiz fənlər təkrar tədris ediləcək. Müəllimlər də eyni idi. Çox vaxt dərslərə gəlmirdim. Çünki eyni şeyləri oxumaqdan bezmişdim. İndi düşünürəm ki, boş yerə iki ilim hədəf getdi. Bu müddət ərzində iş təcrübəsi qazansaydım, daha faydalı olardım. Çünki təhsili bitirib iş axtardığım zaman başa düşdüm ki, mənim magistr olmağım heç kimə maraqlı deyil. İndi əmək bazarında təcrübə tələb olunur. Yeni belə desək, magistr diplomu sənə heç bir üstünlük qazandırmır".

Bu sözləri bizimlə söhbətində Xeyalə Bünyatova söylədi. Xeyalə ölkəmizdə magistr təhsili alan minlərlə tələbədən biridir. Belə nümunələr əslində həddən artıq çoxdur. Yazını hazırlayarkən sosial mediada tələbələr arasında kiçik sorğu keçirdik. Sorğunun nəticələrinə əsasən, əksər tələbələr magistr dərəcəsi almağın onlara xüsusi üstünlük qazandırdığını söylədi. Bir qisim isə elmi dərəcə xatirinə magistraturanı oxuduğunu söylədi. Sorğuda iştirak edənlər arasında təhsilini yarımçıq qoyanlar da var idi.

Təəssüf ki, son dövrlər gənclərin əksəriyyəti düşünür ki, Azərbaycanda magistr təhsili vaxt itkisindən başqa bir şey deyil. Görəsən həqiqətən də belədirmi? Ümumiyyətlə magistr təhsili gənclərin karyera qurmasında hansı rol oynayır?

GƏNCLƏRƏ ELƏ BİR ŞƏRAİT YARADILMALIDIR Kİ...

Əsas səbəblərdən birinin təhsilin keyfiyyəti ilə bağlı olduğunu söyləyən **Gənc Alim, Aspirant və Magistrlər Cəmiyyətinin sədri, fəlsəfə doktoru İlqar Orucov** bildirdi ki, ali təhsil ocaqlarımızda təhsilin keyfiyyətinin artırılmasına ciddi ehtiyac var: "Bu mənada gəncləri qınamaq da olmur. Magistr təhsilinin inkişafı ilə bağlı müəyyən qərarlar qəbul olunur. Əsas hədəf magistr təhsilinin keyfiyyətini artırmaqdır. Təəssüflər olsun ki, dünya və Avropa universitetləri ilə müqayisədə biz çox geridə qalmışıq. Məsələnin digər bir tərəfi ondan ibarətdir ki, gənclər elmlə məşğul olmaqdan pul qazanmaq, iş həyatına atılmaq istəyir. Hər kəs bakalavrı bitirib işlə təmin olunmaq istəyir. Çünki əmək bazarının tələbləri arasında təcrübə əsas şərtidir. Ona görə də magistratura və doktorantura təhsili almaq istəyənlərin sayı azalır. Bütün hallarda düşünürəm

ki, dövlət bu məsələdə müəyyən addımlar atmalıdır. Tədris proqramları dünya ölkələri ilə müqayisədə xeyli geridədir. Buna görə də gənclərimizin Avropa universitetlərinə marağı günü-gündən artır. Əlbəttə, bu sevin-dirici haldır. Amma bu, çıxış yolu demək deyil. Gənclərə elə bir şərait yaradılmalıdır ki, onlar öz ölkəmizdə elmin inkişafına yeni töhfələr verə bilsin".

TƏLƏBƏLƏR HEÇ NƏ ÖYRƏNMİR

Təhsilin idarə edilməsi üzrə ekspert **Qoşqar Məhərrəmovun** sözlərinə görə, gənclər öz şikayətlərində müəyyən qədər haqlıdırlar: "Magistr pilləsində təhsil alan tələbələrle söhbət etdiyim zaman görürəm ki, onların əksəriyyəti dərse getmir. Bir çox tələbə deyir ki, dərslər yoxdur, yaxud dərse getməsək də, heç bir

DƏRƏCƏ ƏLDƏ ETMƏK XATİRİNƏ OXUMAQ LAZIM DEYİL

Təhsil məsələləri üzrə mütəxəssis **Hümeyir Əhmədov** bildirir ki, dərəcə almaq xatirinə magistr təhsili almaq lazım deyil: "Magistr təhsili tam ali təhsil deməkdir. Düzdür, elə ixtisaslar var ki, magistr təhsilinə böyük ehtiyac yoxdur. Həmin ixtisasları bitirən bakalavrlar təyinatı üzrə çalışa bilərlər. Amma elmlə məşğul olmaq istəyən şəxslər üçün magistr dərəcəsi önəmlidir. Gənclər arasında magistr təhsilinə marağın olmamasının əsas səbəbi əksər universitetlərdə bakalavrdə keçirilən tədris proqramının təkrar olmasıdır. Bu məqamda gənclərlə razılaşmaq olar. Ümid edirəm ki, bu sahə üzrə aparılan islahatlar öz nəticəsini verəcək. Hər bir gənc əvvəlcədən öz istiqamətini müəyyən etməlidir. Elm sahəsi ilə məşğul olmaq istəyən şəxslər təhsilini davam etdirə bilər. Hər kəs öz

qarşısına məqsəd qoymalıdır. Qiymət almaq, yaxud dərəcə əldə etmək xatirinə oxumaq lazım deyil. Hər bir tələbə öyrənmək xatirinə oxumalıdır. Əgər təhsili bitirəndə, "mən nə öyrəndim" sualına cavab verə bilmirsənsə, deməli sən universitetdə vaxtını boşa keçirmisən".

MAGİSTR TƏHSİLİNİN YENİLƏNMƏSİNƏ EHTİYAC VAR

Təhsil eksperti **Kamran Əsədov** bildirir ki, tələbələr magistraturada heç bir yeni mənzərənin şahidi olmur: "Magistratura pilləsinə qəbul 2006-cı ildən etibarən Dövlət İmtahan Mərkəzi tərəfindən həyata keçirilir. O vaxta qədər qəbul ali təhsil müəssisələri tərəfindən aparılırdı. Magistr təhsilin yüksək pilləsidir və bu dərəcəni alan şəxslər ixtisaslaşmış kadr olur. Təəssüflər olsun ki, son illərdə magistratura təhsili alanların işə qəbul faizi olduqca aşağı səviyyədədir. Müvəffəqiyyət göstəricisi yüksək olanların böyük əksəriyyətini bakalavr pilləsini bitirən şəxslər təşkil edir. Çünki ali təhsil müəssisələrində magistratura təhsili istənilən səviyyədə deyil. Magistraturada tədris edilən fənlərin tədris proqramı və ədəbiyyat siyahısı bakalavrla eyniyyət təşkil edir. Yəni, tələbələr magistraturada heç bir yeni mənzərənin şahidi olmur. Eyni ədəbiyyat, eyni müəllimlər, eyni fənlər tədris olunur.

Ona görə də magistraturaya qəbul olunanların sayında azalma müşahidə olunur. 2015-ci ildə magistraturaya qəbul olmaq istəyənlərin sayı 23 min nəfər idisə, bu il bu rəqəm 10 minə qədər azalıb. Çünki əmək bazarının tələblərinə cavab verən kadr hazırlığı həyata keçirilmir. Digər tərəfdən, təhsil haqları kifayət qədər yüksəkdir. Gənclərin əksəriyyəti bütün bunları nəzərə alaraq magistr təhsilini xarici ölkələrdə alır. Bu gün xaricdə magistr təhsili almağa gedənlərin sayı səkkiz min nəfərdən çoxdur. Bu göstəricinin üç min nəfəri qardaş ölkə Türkiyənin payına düşür. Çünki əksər xarici universitetlərdə təhsil haqları aşağı, təhsilin keyfiyyəti isə yuxarıdır".

Ekspert düşünür ki, ölkəmizdə magistr təhsilinin yenilənməsinə ehtiyac var: "Bilik və bacarıqların qiymətləndirilməsində yeni baxışa ehtiyac var. Universitetlərimiz plan yerini doldurmağa və təhsil haqqının ödənilməsinə çalışır. Dünya təcrübəsində bu pillədə təhsil alanlar ixtira, kəşf, yeni layihələr icra edir. Bizdə isə tədris olunan ədəbiyyatların əksəriyyəti köhnə kitablardır. Bu kitabların çoxu müasir əmək bazarının tələblərinə cavab vermir. Tələbələrin beynəlxalq indeksli jurnallarda məqalələri çap olunmur. Bu kimi məsələlər zəruri tələb kimi ortaya qoyulmalıdır".

UNİVERSİTETLƏR BAZARIN TƏLƏBİNƏ UYGUN İŞ QURMAYIB

Magistr təhsilini elmi-tədqiqat işinə ilkin addım kimi qiymətləndirən **ekspert, dosent İsa Qasimov** söylədi ki, bu yolu seçənlər tədrisin tədqiqat növünə əhəmiyyət verməlidir: "Təhsilin bu pilləsində tədqiqat işi apararaq öyrənmək lazımdır. Beynəlxalq təcrübədə magistraturaya iki istiqamətdə müraciət olunur. Gənclərin bir qismi özlərini akademik sektordə inkişaf etdirmək istəyir, digər bir qismi isə əmək bazarının tələblərinə uyğunlaşmaq məqsədi ilə magistr təhsili alır. Çünki beynəlxalq təcrübədə bu məsələyə önəm verilir. Magistratura oxuyan şəxslər əmək bazarında özünə daha tez yer tapa bilir. Ona görə də bazarın tələbinə uyğun ixtisaslar seçilir. Şəxsi müşahidələrimə əsasən, bizdə vəziyyət bir qədər fərqlidir. Belə ki, bakalavrdə təhsil alan gənclər buranı bitirdiyi zaman iş tapa bilmədiyinə görə magistr oxuyur. Yeni, akademik göstəriciləri yaxşı olsa da, əmək bazarında özlərinə yer tapa bilmir və buna görə də magistr oxumaq istəyirlər. Axı bu nəyi dəyişə bilər? Digər tərəfdən, universitetlər bazarın tələbinə uyğun iş qurmayıb. Magistr pilləsi təkə kadr hazırlığı demək deyil. Tədrisin bu pilləsində tələbələr elmi-tədqiqat işi ilə məşğul olur. Amma elmi-tədqiqat işlərində də bazarın tələbinə uyğunlaşmaq lazımdır. Aparılan tədqiqat işinin elmə hansı fayda verəcəyi əvvəlcədən müəyyən edilməlidir. Bizim universitetlərimizdə elmi-tədqiqat işi zəif inkişaf edib. Bu sahəyə ayrılan büdcə də çox kiçikdir. Bütün bu faktlar isə magistr pilləsinə marağın aşağı düşməsinə səbəb olur. Ona görə də ali təhsil ocaqları əmək bazarı ilə əlaqədə olmalıdır. Digər tərəfdən, dövlət elmi-tədqiqatın inkişafına ciddi diqqət ayırmalıdır".

Şəbnəm Mehdizadə
Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütəlvat İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun 31 dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il münasibətilə keçirdiyi fərdi jurnalist yazıları müsabiqəsinə təqdim edilir